

ASR-1 SAÂDET

(عصر سعادت)

Hız. Peygamber'in
yaşadığı devir hakkında kullanılan
bir terim.

ASR-1 SAÂDET

(عصر سعادت)

Hız. Peygamber ve
dönemi hakkında yazılan
bazı eserlerin ortak adı.

Arapça asr (devir, zaman, çağ) ve saâdet (mutluluk, bahtiyarlık) kelimelerinden meydana gelen asr-ı saâdet terimi "mutluluk dönemi, insanların en bahtiyar oldukları çağ" mânasını taşımaktadır.

Muhtemelen Hız. Peygamber'in, "İnsanların en hayırlıları benim asrımda yaşayanlardır" meâlindeki hadis-i şerifinden ilham alınarak kullanılan asr-ı saâdet tabiri, insanlık için hidayet kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in nâzil olduğu, bütün insanlığa rahmet ve örnek olarak gönderilen Hız. Peygamber'in yaşadığı, ashabını terbiye edip yetiştirdiği, İslâmiyet'in tebliğ edildiği ve tam anlamıyla uygulandığı zaman dilimini ifade etmektedir. Müslümanların en ideal zaman olarak kabul ettikleri, özlem duydukları ve saygıyla andıkları bu eşsiz devri, bilhassa Türkler saygı ve hayranlıklarının bir ifadesi olmak üzere "asr-ı saâdet" diye adlandırmışlardır. Aynı mânada fazla yaygın olmamakla beraber "zamân-ı saâdet" ve "vakt-i saâdet" tabirleri de kullanılmaktadır. Ayrıca bazı müfessirler Cenâb-ı Hakk'ın Asr süresindeki yemininin (ve'l-asr), çeşitli delâletleri yanında hak ile batılı birbirinden kesin olarak ayırması sebebiyle Asr-ı saâdet üzerine olduğunu da söylerler.

Genellikle sadece Hız. Peygamber dönemini belirlediği kabul edilen asr-ı saâdet terimi bazan Hulefâ-yi Râsîdîn devri, hatta tâbiîn ve tebeû't-tâbiîn devirleri için de kullanılmaktadır. Bu tabirin özellikle Mevlânâ Şiblî'nin *Sîretü'n-nebî* adlı eserinin Ömer Rıza Doğrul tarafından *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet* adıyla Türkçe'ye çevrilip neşredilmesinden sonra daha fazla yaygınlık kazanmış olduğu söylenebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâmûs-ı Türkî, "Saâdet" md.; W. Redhouse, *A Turkish and English Lexicon*, "saadet" md.; *Türk Lugatı*, III, 510; Buhârî, "Şehâdât", 9, "Fezâ'ilü aşhâbi'n-nebî", 1, "Rikâk", 7, "Eymân", 10, 27; Mevlânâ Şiblî — Süleyman Nedvî, *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet* (trc. Ömer Rıza), İstanbul 1346/1928, I, 1-24; Elmalılı, *Hak Dini*, VIII, 6067, 6075-6076; Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, İstanbul 1400/1980, III, 1217.

ABDÜLKERİM ÖZYAYIN

"Asr-ı saâdet" adıyla bilinen eserlerin en meşhuru, Mevlânâ Şiblî (ö. 1914) ile Süleyman Nedvî'nin (ö. 1953) yazdığı ve Ömer Rıza Doğrul'un Türkçe'ye çevirdiği *Sîretü'n-nebî*'dir. Mevlânâ Şiblî beş cilt olarak planladığı bu eserin ancak iki cildini yazabilmiştir. Müellif 1906'da, Uhud Savaşı'na kadar meydana gelen olaylar hakkında bilgi toplamış, fakat daha sonra çeşitli sebeplerle eseri yazmaktan vazgeçmişti. Ancak halkın ısrarı üzerine çalışmalarına devam ederek kitabının I. cildini tamamladı. Eserin baskı masraflarını Bhopal Melikesi Sultan Cihan Begüm karşıladı ve I. cilt Mevlânâ Şiblî'nin kurduğu Dârülmusanî'nin adlı müessesesi tarafından yayımlandı (A'zamgarh 1336/1918). Süleyman Nedvî iki yıl sonra bazı ilâveler yaparak II. cildi de neşretti (A'zamgarh 1338/1920). Süleyman Nedvî hocasının vasiyeti üzerine eseri tamamlayıcı mahiyette dört cilt daha yazdı ve bunları yine *Sîretü'n-nebî* adıyla yayımladı (A'zamgarh 1342-1357). Aslı Urduca olan bu eserin ilk üç cildini Zafer Hasan İngilizce'ye, Ömer Rıza Doğrul da bazı ilâvelerle İngilizce'den Türkçe'ye tercüme etti. Bu tercüme Âsar-ı İlmiyye Kütüphanesi tarafından *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet* serisi içinde dört cilt olarak yayımlandı (İstanbul 1346-1347/1928). Eserin I. cildi daha sonra M. Tayyib Bahş Bedâünî tarafından da *Sîrat-un-Nabî* adıyla iki cilt halinde İngilizce'ye çevrilmiştir (Lahore 1979).

Eserin I. cildinde Asr-ı saâdet'in önemi ve kaynakları, Arabistan ve Araplar, Hız. Muhammed'in soyu, doğumu, gençliği ve peygamber oluşu, ilk müslümanlar ve mâruz kaldıkları işkenceler, Kureyş'in İslâm'a düşmanlığı ve bunun sebepleri, Habeşistan'a hicret, Evs, Hazrec ve Medine'deki yahudi kabileleri, Akabe biatları, hicret, Hız. Peygamber'in Medine'deki ilk günleri, Mescid-i Nebevî'nin inşası, muhacirlerle ensar arasında kurulan kardeşlik bağı, ashâb-ı Suffe, cihada izin verilmesi, Hız. Peygamber'in savaşları, yahudiler ve müşriklerle yaptığı anlaşmalar, hükümdarları İslâm'a davet için gönderdiği mektuplar hakkında bilgi verilmekte ve Hız. Peygam-

ber'in savaşlarının genel bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. II. ciltte ise uzun yıllardan beri karışıklıkların hüküm sürdüğü Arabistan'da İslâmiyet sayesinde tesis edilen huzur, sükun ve emniyet, İslâmiyet'in tebliğinde takip edilen siyaset, Müslümanlığın Yemen, Necran, Bahreyn ve Uman'a yayılması, Medine'ye gönderilen heyetler, Hız. Peygamber'in kurduğu dinî ve idarî teşkilât, İslâmiyet'in inanç, ibadet ve muâmelâta dair esasları, Hız. Peygamber'in ölümü, şahsiyeti, aile hayatı ve çocuklarıyla ilgili hususlar ayrıntılı olarak incelenmektedir. Süleyman Nedvî'nin yazdığı III. cilt hacimli olduğu için Türkçe tercümesi iki cilt (III-IV) halinde yayımlanmıştır. Bu iki cilt Hız. Peygamber'in mucizelerine ayrılmıştır. Burada mucize hakkında genel bilgi verildikten sonra filozof, mutasavvıf ve kelâmcılara göre mucize, Kur'an'da zikredilen mucizeler, Hız. Peygamber'in ümmiliği ve Kur'an mucizesi, nübüvvet müessesesi, Hız. Peygamber'in Ehl-i kitap'ın sorularına verdiği cevaplar ve geleceğe dair haberleri gibi konular ele alınmakta ve Resûlullah'ın ruhanî hayatı derin bir vukufu incelenmektedir.

Her iki müellifin de incelemeye dayanan, hem İslâm kaynaklarının ciddi tahlil ve tenkidi, hem de çağdaş müslüman tarihçilerin ve müsteşriklerin eserlerinin tedkik ve etraflıca mukayesesi sonunda meydana gelen bu eserleri Türkiye'de büyük bir hüsnü kabul görmüş, Mehmed Âkif, İzmirli İsmail Hakkı ve Ömer Nasuhi Bilmen gibi meşhur edip ve bilginler tarafından da takdir edilmiştir.

Süleyman Nedvî'nin Hız. Âişe hakkındaki eseri de Hız. Peygamber'in aile hayatını aydınlatmış düşüncesiyle *Asr-ı Saâdet* serisinin V. cildi olarak yayımlanmıştır (*İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet*, Hız. Âişe, trc. Ömer Rıza, İstanbul 1346/1928). Halk arasında *Asr-ı Saâdet* serisi içinde kabul edilen Hulefâ-yi Râsîdîn'in her biri hakkındaki dört cilt ise yine Âsar-ı İlmiyye Kütüphanesi tarafından *İslâm Tarihi Sadr-ı İslâm* adıyla neşredilmiştir. Asr-ı saâdet'in devamı olarak düşünüldüğü için Hız. Ebû Bekir (İstanbul 1347/1928), Hız. Ömer (İstanbul 1345/1927), Hız. Osman (İstanbul 1346/1928) ve Hız. Ali (İstanbul 1346/1928) VI-IX. ciltleri oluşturmaktadır. *İslâm Tarihi Sadr-ı İslâm, İlk İhtilâflar ve İhtilâller* (İstanbul 1353/1935) adıyla ve yeni harflerle yayımlanan X. ciltte ise dört halife devrin-

de müslümanlar arasında meydana gelen anlaşmazlıkların ve isyanların mahiyeti aydınlatılmaya çalışılmakta ve Hulefâ-yi Râşidîn'den her birinin şahsiyeti üzerinde durulmaktadır. Bunlardan sadece VII. cildi teşkil eden Hz. Ömer, Mevlânâ Şiblî tarafından yazılmış ve Ömer Rıza Doğrul tarafından tercüme edilmiştir. Diğerlerini Dârülmusannifin'in hazırlattığı *Hulefâ-yi Râşidîn* adlı eserden de faydalanan Ömer Rıza kaleme almıştır. Bu seri daha sonra Osman Zeki Mollamehmetoğlu tarafından kısmen sadeleştirilerek beş cilt halinde tekrar yayımlanmıştır (İstanbul 1977-1978).

Halk arasında *Asr-ı Saâdet* adıyla meşhur olan ikinci eser ise Şah Muînüddin Ahmed Nedvî, Saîd Sâhib Ensârî ve Süleyman Nedvî'nin yazdığı ve Ali Genceli'nin Urduca'dan Türkçe'ye çevirdiği on ciltlik eserdir (*Büyük İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet, Ashâb-ı Kirâm*, haz. Eşref Edip, Sebîlürreşâd Neşriyatı, İstanbul 1382-1384/1963-1964). Bu eserin ilk beş cildinde yer alan muhacir sahâbîler bölümü Ahmed Nedvî, ensara mensup sahâbîler bölümü ise Sâhib Ensârî tarafından yazılmıştır. Serinin I-III. ciltlerinde Câhiliye dönemindeki Araplar'ın dinî ve sosyal hayatları, İslâmiyet'in doğuşu, ilk müslümanlar, Habeşistan'a hicret, Akabe biatları, hicret, muhacirlerin faziletleri ve muhacir sahâbîler; IV. cildin bir kısmında yine muhacir sahâbîler, geri kalan kısmıyla V. cildin tamamında ise ensar hakkında bilgi verilmektedir. Diğer beş cilt Süleyman Nedvî'ye aittir (*Büyük İslâm Tarihi, Asr-ı Saâdet, Peygamberimizin Tebligat ve Talimatı*, haz. Eşref Edip, Sebîlürreşâd Neşriyatı, İstanbul 1387/1967). Bu eserin I. cildinde peygamberlik müessesesinin lüzumu, İslâmiyet'in doğuşu sırasında dünyanın dinî, ahlâkî ve sosyal durumu, Araplar'ın dinî ve ahlâkî durumları ve özellikleri, İslâmiyet'in esasları, Hz. Peygamber'in İslâmiyet'i tebliğ gayesiyle yaptığı faaliyetler hakkında bilgi verilmektedir. II-III. ciltlerde iman esasları, IV. ciltte namaz, oruç, hac, zekât, cihad, takvâ, sabır, tevekkül, İslâm ahlâkının esasları ve İslâmiyet'in ahlâk felsefesi üzerinde durulmaktadır. V. cilt ise tamamen ahlâkî konulara ayrılmış olup ahlâkî güzelliğe ve fenalıklara, müslümanların akrabalarına ve birbirlerine karşı ahlâkî görev ve sorumlulukları gibi konular işlenmektedir. Bu seri de Durali Yılmaz tarafından kısmen sadeleştirilerek altı cilt halinde tekrar yayımlanmıştır (İstanbul 1984-1985).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-havâtir*, VIII, 174-176; *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet, Peygamberimizin Risâleti ve Mu'cizeleri* (Âsar-ı İlmiye Kütüphanesi neşriyatı), İstanbul 1346/1928; Mevlânâ Şiblî — Süleyman Nedvî, *İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet* (nşr. Süleyman Nedvî — Ömer Rıza), İstanbul 1346/1928, Giriş, I, 3-16; II, 3-8; III, 1083-1089; Eşref Edip, *Mehmed Âkif-Hayatı Eserleri ve 70 Muharirin Yazıları*, İstanbul 1938, I, 23, 673-674; M. Ahmed Nedvî — S. Sâhib Ensârî, *Büyük İslâm Tarihi Asr-ı Saâdet Ashâb-ı Kirâm* (nşr. Eşref Edip), İstanbul 1382/1963, Giriş, I, 3-51; Ziriklî, *el-A'âm*, III, 137; Özege, *Katalog*, II, 745; "Allamah Shibli's Sirat al-Nabi", *JPHS*, XV/2 (1967), s. 130-161; XV/3 (1967), s. 201-231; XV/4 (1967), s. 272-304; Seyyid Sabâhaddin Abdurrahman, "Süleyman Nedvî", *UDMI*, XI, 266-269; Seyyid Muhammed Abdullah, "Şiblî Nu'mânî", *a.e.*, XI, 651-654.

ABDÜLKERİM ÖZYAYIN

ASR SÜRESİ

(سورة العصر)

Kur'an-ı Kerim'in 103. sûresi.

Tercih edilen görüşe göre Mekki sûrelerden olup üç âyettir. Fâsıla* sı () harfidir. Masdar olarak "hapsetmek, menetmek; vergi vermek; sıkıp suyunu çıkarmak" demek olan *asr*, isim olarak "dehr, mutlak zaman, özellikle içinde bulunulan zaman, karn yani seksen veya 100 senelik zaman dilimi, gündüz, gece, sabah, akşam, ikinci vakti" gibi mânalara gelir. Gündüzle geceye, sabah ile akşama "iki asır" mânasında *asrân* denildiği gibi, sabah namazı ile ikinci namazı da bir hadiste (bk. Ebû Dâvûd, "Şâlât", 9) bu kelime ile ifade edilmiştir.

Müfessirler Kur'an-ı Kerim'de (el-Asr 103/1) zikredilen *asr* kelimesini "ikinci vakti", "ikinci namazı", "mutlak zaman" "Hz. Muhammed'in asrı" (Asr-ı saâdet, Asr-ı nübüvvet) ve "âhir zaman" diye tef-

sir etmişler, asra yapılan yeminle insan hayatında zamanın önemi ve değeri arasındaki ilişki üzerinde durmuşlardır.

Adını ilk kelimesinden alan Asr sûresi, kısa olmakla beraber Kur'an-ı Kerim'deki bütün nasihatların özü sayılır. İmam Şâfiî'nin bu sûre hakkında, "Şayet Kur'an'da başka bir şey nâzil olmasaydı şu pek kısa sûre bile insanlara yeterdi. Bu sûre Kur'an'ın bütün ilimlerini kucaklıyor" dediği nakledilir. Sürenin birinci ve ikinci âyetlerinde Allah asra yemin ederek insanların hüsrân içinde bulunduklarına dikkat çekerken üçüncü âyetinde sırasıyla, iman edenlerin, amel-i sâlih işleyenlerin, birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye edenlerin bundan müstesna olduklarını haber vermiştir.

Ashaptan iki kişinin karşılaştıkları zaman biri diğerine Asr sûresini okumadan ve ardından selâm vermeden ayrılmadıkları rivayet edilmiştir (bk. Beyhakî, III, 174^b). Ancak bu sûreyi okumanın faziletine dair Sa'lebî ve Vâhidî gibi bazı müfessirlerce Ubey b. Kâ'b'dan nakledilen ve bazı tefsirlerde yer alan, "Allah Asr sûresini okuyanın günahlarını affeder ve o kimse hakkı ve sabrı tavsiye edenlerden olur" meâlindeki hadisin *mevzû** olduğu kabul edilmiştir (bk. Zerküşî, I, 432).

Mehmed Âkif Ersoy bu sûre ile ilgili duygularını şu mısralarla dile getirir: Hâlikin nâ-mütenâhi adı var, en başı Hak / Ne büyük şey kul için hakkı tutup kaldırmak / Hani, ashâb-ı kirâm, ayrılalım, derlerken / Mutlaka "Sûre-i Vel'asrı" okurmuş, bu neden / Çünkü meknûn o büyük sûrede esrâr-ı felâh / Başta îmân-ı hakikî geliyor, sonra salâh / Sonra hak, sonra sebat. İşte kuzum insanlık / Dördü birleşti mi yoktur sana hüsrân artık.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgib el-İsfahânî, *el-Müfredât*; İbnü'l-Cevzî, *Nüzhetü'l-a'yûn*; İbnü'l-Esir, *en-Nihâye*; Lisânü'l-Arab; *Kâmus Tercümesi*; Turayhî, *Mecma'u'l-bahreyn*, "aşr" md.leri; Ebû Dâvûd, "Şâlât", 9; Taberî, *Tefsîr*, XXX, 188-190; Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-beyân 'an tefsiri'l-Kur'an*, Süleymaniye Ktp., Şehit Ali Paşa, nr. 133, II, 185^b; Beyhakî, *Şu'abü'l-îmân*, Nuruosmaniye Ktp., nr. 1125, III, vr. 174^b; Vâhidî, *el-Vasîl*, Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 124, II, 960^a-960^b; Fahreddin er-Râzî, *Tefsîr*, XXXII, 84-90; Kurtubî, *Tefsîr*, XV, 178-181; Zerküşî, *el-Burhân*, I, 332, 432; İbn Hacer, *el-Kâfi's-şâf ft tahriri ehadîsi'l-Keşşâf* (Zemahşerî, *el-Keşşâf* içinde), Kahire 1373/1953, IV, 633; Şevkânî, *Fethu'l-kadîr*, Kahire 1383/1964, V, 391-392; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XXX, 227-229; Mehmet Âkif Ersoy, *Safahât*, İstanbul 1924 — İstanbul 1984, s. 419; Elmalılı, *Hak Dini*, IX, 6066-6084.

MUHAMMED EROĞLU

Nesih hattıyla yazılmış Asr sûresi

